

EPDK 2012 YILI PETROL PİYASASI SEKTÖR RAPORU ÖZETİ

Rafinerilerin kapasite kullanım oranı son üç yıl içinde sürekli bir artış göstermiş ve rafinerilerin kapasite kullanım oranları (ara ürünler hariç) 2010 yılında %68,4; 2011 yılında %74,8 iken 2012 yılında %78,7 olarak gerçekleşmiştir.

Rafinerilerin toplam ham petrol temini içinde ithalat miktarı sürekli artış eğiliminde iken yurt içi üretimden sağlanan teminde sürekli bir azalış eğilimi vardır. Bu durum doğal olarak ham petrol temininde dışa bağımlılığı arttırıcı bir yönde etki yaratmaktadır. Ham petrol temininde dışa bağımlılık oranı 2010, 2011 ve 2012 yıllarında sırasıyla %86,9, %88,1 ve %89,3 oranlarında gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2012 yılında rafinerici lisansı sahipleri tarafından temin edilen ham petrolün sadece %11'lik kısmı yerli üretimden karşılanmış geri kalan bölümünün tamamına yakını İran, Rusya Federasyonu, Irak, Suudi Arabistan, Kazakistan ve Libya'dan ithal edilmiştir. 2010 ve 2011 yıllarında ithalat yapılan ülkelere 2012 yılında Libya da eklenmiştir. 2012 yılında ithal edilen ham petrolün ortalama varil fiyatı yaklaşık olarak 111 ABD Doları/ton olarak gerçekleşmiştir.

Rafineri lisansı sahipleri tarafından elde edilen nihai ürünlerin payları incelendiğinde; 2012 yılında 2011 yılına göre tüm ürünler içinde fuel oil türleri oranının %11,8'den %4,9'a düştüğü, motorinin payının ise %33,4 'ten %35,2'ye yükseldiği görülmektedir.

2012 yılında 1 adet işleme (biodizel) lisansı sahibi tarafından dağıtıcı lisansı sahiplerine 18.366 ton oto biodizel satışı gerçekleştirilmiştir. İşleme lisansı sahiplerinin sayısı son üç yılda sürekli azalarak, 2010 yılında 45 iken, 2011 yılında 36; 2012 yılında ise 25 olarak gerçekleşmiştir.

Dağıtıcı lisansı sahiplerinin 2012 yılında rafinerilerden temin ettikleri akaryakıt ve ihrakiye ürünleri miktarları toplamı 10,8 milyon tondur. Dağıtıcı lisansı sahiplerinin aynı dönemde toplam ithalat miktarları (akaryakıt ve ihrakiye) 8,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dağıtıcı lisansı sahiplerinin 2012 yılı ithalat miktarları incelendiğinde; en fazla ithalat yapan ilk 5 şirketin toplam ithalatın yaklaşık olarak %85'inin gerçekleştirdiği görülmektedir. Ayrıca toplam ithalatın %92'si motorin ithalatından oluşmaktadır. Dağıtıcı lisansı sahiplerinin toplam ithalatının yaklaşık olarak üçte ikisi Hindistan, İtalya ve Yunanistan'dan gerçekleştirilmiştir.

2012 yılında dağıtıcılar arası ticarete konu olan akaryakıt miktarı 1,85 milyon ton olup, söz konusu miktarın %88'lik kısmını motorin türlerinin oluşturduğu görülmektedir.

Dağıtıcı lisansı sahiplerinin benzin ve fuel oil türleri satışındaki düşüş eğilimi ile motorin türlerindeki artış eğilimi devam etmekte olup, toplam akaryakıt satışları bir önceki yıla göre %3,8 artış göstererek 18,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Dağıtıcı lisansı sahiplerinin Taşıt Tanıma Sistemi (TTS) kapsamında yaptıkları akaryakıt satış miktarı yaklaşık 135 bin tondur (120 bin ton kurşunsuz benzin ve 15 bin ton motorin). TTS ile yapılan satışların bayilere yapılan akaryakıt teslimler içinde %8,5'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Dağıtıcı lisansı sahipleri akaryakıt satış pazarındaki yoğunlaşmanın sürekli azalma eğiliminde olduğu, dağıtıcı lisansı sahiplerinin akaryakıt satışlarında en yüksek paya sahip ilk 10 şirketin pazar payları toplamının 2010, 2011 ve 2012 yıllarında sırasıyla, %87, %83,4 ve %82,9 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Pazar yoğunluğunun hesaplanmasında kullanılan HHI değerleri de yoğunlaşmanın sürekli azalma eğiliminde olduğunu doğrulamaktadır. Diğer taraftan, en yüksek pazar payına sahip ilk 10 şirketin pazar payları sıralamasında da değişiklikler gerçekleşmiştir. Ayrıca, akaryakıt satışlarında mevsimsel bir eğilimin olduğu, temmuz ayında en yüksek noktaya ulaşan benzin ve motorin türleri satışlarının ocak-şubat aylarında en düşük seviyede seyrettiği görülmekte iken, Fuel oil türlerinde ise tam tersi bir eğilimin olduğu görülmektedir.

Dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından bayilere teslim edilen akaryakıt miktarı yaklaşık olarak 16,95 milyon ton olup, bayilere teslim edilen miktar tüm dağıtıcı satışlarının %93'ünü oluşturmaktadır. Bayi satışlarının binde 8'lik kısmı istasyonsuz bayiler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından serbest kullanıcılara yapılan satış miktarı ise 1,08 milyon ton olup, satışların yaklaşık olarak %71'i motorin türleri satışlarıdır. Satışların kullanım amacına göre sektörlere dağılımı incelendiğinde, 2012 yılında toplam satışların yaklaşık olarak %86'sinin ulaştırma amaçlı satışlar olduğu, %2,4'ünün elektrik üretim, %5'e yakınının tarımsal amaçlı olduğu görülmektedir.

İhrakiye teslimi lisansı (alt başlığında "ihrakiye" tanımlı dağıtıcı lisansı sahipleri dahil) sahiplerinin ihrakiye temin kaynakları incelendiğinde ithalatın tamamının jet yakıtı ve uçak benzini ithalatından oluştuğu (toplam 424.726 ton), deniz vasıtalarına teslim amaçlı ihrakiye teminlerinde ithalatın olmadığı görülmektedir. Yurtiçine yapılan denizcilik yakıtı satış miktarı yaklaşık olarak 500.000 ton olup, satışların büyük bir çoğunluğu içerik olarak motorin türlerinden oluşmaktadır. Satışlarda en yüksek pazar payına sahip ilk 2 şirketin tüm satışların yarısını gerçekleştirdiği görülmektedir. Rafinerilerden ihraç kayıtlı alınıp "İhracat rejimi" kapsamında deniz taşıtlarına yapılan satış miktarı yaklaşık olarak 830.000 ton olup, en yüksek pazar payına sahip ilk 5 şirketin satışların tamamına yakınına gerçekleştirdiği görülmektedir. Transit rejime tabi olarak yapılan deniz vasıtalarına yapılan satış miktarı ise yaklaşık olarak 1.325.000 tondur. Dolayısıyla, deniz vasıtalarına yapılan toplam ihrakiye

satış miktarı yaklaşık olarak 2.655.000 ton olarak gerçekleşmiştir. Deniz vasıtalarına gerçekleştirilen ihrakiye teslimlerinde yurtiçine gerçekleştirilen teslimlerin %95'inin ÖTV'si "0" a indirilmiş ihrakiye teslimlerinden oluştuğu ve hem yurtiçine yapılan teslimler hem de "İhracat rejimi" kapsamında yapılan teslimlerde pazarın son derece yoğunlaşmış olduğu görülmektedir.

Yurtiçine yapılan havacılık yakıtı satış miktarı 810 bin ton civarında olup satışların tamamına yakını jet yakıtı satışlarıdır. Rafinerilerden ihraç kayıtlı alınıp "İhracat rejimi" kapsamında hava taşıtlarına yapılan satış miktarı 2,5 milyon tona yakındır. Her iki satış türünde de en yüksek pazar payına sahip ilk 3 şirketin, satışların tamamına yakınına gerçekleştirdiği görülmektedir. Transit rejime tabi olarak hava vasıtalarına yapılan satış miktarı ise yaklaşık olarak 80 bin tondur. Dolayısıyla, hava vasıtalarına yapılan toplam ihrakiye satış miktarı yaklaşık olarak 3,39 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Hava araçlarına yapılan ihrakiye teslimleri pazarının, deniz vasıtalarına yapılan ihrakiye teslimleri pazarından daha da yoğunlaşmış bir yapı içinde olduğu ve rekabetin son derece kısıtlı olduğu görülmektedir.

Türkiye'den yapılan toplam ihrakiye satış miktarı (havacılık ve denizcilik amaçlı) yaklaşık 6 milyon tondur. Depolama lisansı kapsamında üçüncü kişilere hizmet amaçlı depolama kapasitesi 2012 yılında 2011 yılına göre %3,5 artarak 4 milyon 861 bin m³ olarak gerçekleşmiştir. Rafineri lisansı sahiplerinin depolama kapasitesi ile birlikte toplam depolama kapasitesi yaklaşık olarak 10,4 milyon m³'tür.

Dağıtıcı lisansı sahipleri aracılığı ile bilgisine ulaşılabilen 8.966 adet bayiye ilişkin bilgilerin derlenmesinden, bayilerde çalışan toplam personel sayısının 46.591 olduğu (% 88'i akaryakıt tesliminde olmak üzere), bayi başına ortalama çalışan sayısının 5,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Dağıtıcı lisansı sahiplerinin bayi başına ortalama akaryakıt teslim miktarları incelendiğinde, toplam satışlarda en yüksek pazar payına sahip ilk 5 şirketin, bayi başına ortalama satış miktarlarının Türkiye ortalamasının (1.322 ton/bayi) üzerinde olduğu görülmektedir.

Benzin, motorin ve fuel oil türlerinden (ihrakiye amaçlı kullanılan miktarlar hariç olmak üzere) 2012 yılında elde edilen dolaylı vergilerin tutarı yaklaşık olarak 43,5 milyar ₺ olarak hesaplanmıştır. Bu tutarın tüm vergi gelirleri içindeki payı %13,2'dir.

2012 yılı petrol piyasası sektör raporunda daha önceki yıllarda yayınlanan raporlara ilave olarak:

- o Dağıtıcı lisansı sahiplerinin akaryakıt satışlarının kullanım amacına göre sektörel dağılımı,
- o Bayilerde istihdam edilen personel sayıları,
- o İllere göre dağıtıcı lisansı sahiplerinin bayi sayılarının dağılımı (istasyonlu akaryakıt, istasyonlu ihrakiye, istasyonsuz akaryakıt ve istasyonsuz ihrakiye bayileri ayrışımı yapılarak),
- o Bayi sayısı oranları ile dağıtıcı lisansı sahiplerinin pazar payı oranları arasındaki ilişkiye ilişkin hususlar eklenmiştir.